

1 covid-19

Jak se díváte na psaní covid-19, tj. s malým počátečním písmenem?

Daný výraz vznikl ze spojení *corona virus disease*. Jde tedy o tzv. zkratkové slovo. Stejně tak vzniklo např. slovo *Čedok* (< *Česká dopravní kancelář*) nebo *radar* (> z angl. *radio detection and ranging*). Pojmenování virů v češtině nepatří k vlastním jménům, a proto i u i zkratkového slova *covid* (stejně jako u výše uvedeného slova *radar*) je namísto malé písmeno. Zápis *COVID* byl patrně ovlivněn analogií s iniciálovou zkratkou *SARS*, která vznikla – na rozdíl od výrazu *covid* – pouze z prvního písmene jednotlivých slov – *Severe Acute Respiratory Syndrome*.

2 protiepidemiologický, nebo protiepidemický?

Je správně protiepidemiologická opatření nebo protiepidemická opatření? Setkávám se s oběma variantami.

Máte pravdu, že se lze setkat s oběma uvedenými možnostmi, ale z jazykového hlediska doporučujeme volit podobu *protiepidemická opatření*. Jedná se o opatření proti epidemii (hromadnému výskytu nakažlivé nemoci), nikoli proti epidemiologii (oboru zabývajícímu se epidemiemi). V souvislosti s oborem epidemiologie, popř. profesí epidemiolog se nabízí možnost užít pro zavedená opatření slovní spojení bez části *proti-*: *epidemiologická opatření*.

Nutno dodat, že podoba *protiepidemické opatření* převažuje i ve výskytech doložených v Českém národním korpusu.

3 triceratops

Prosím o informaci, jak skloňovat a psát názvy dinosaurů. Na vašich stránkách se uvádí, že dinosaury skloňujeme podle vzoru pán (brontosaurus, tyranosaurus...), ale jak mám postupovat u triceratops? Konkrétní příklad: hnízdo s vajíčky triceratopsa/triceratopse?

Jelikož žádné slovníky výraz *triceratops* neuvádějí, budeme se muset v tomto případě přidršet zakončení slova a zažitosti výrazu v úzu. Z analogicky utvořených obecných životných jmen se nabízí například slovo *mops*. To se podle slovníků skloňuje podle vzoru pán, přestože v úzu (podloženo daty z Českého národního korpusu) se běžně skloňuje i podle vzoru muž. Klonili bychom se k názoru, že slovo *triceratops* lze skloňovat podle obou vzorů, *tedy hnízdo s vajíčky triceratopsa i triceratopse*. Nutno dodat, že v Českém národním korpusu jasně převažuje tvar *triceratopse* (77 : 2).

4 LAVIČKA Václava Havla

Jak to je s psaním velkých písmen v projektu pamětních míst věnovaných Václavu Havlovi, majících podobu stolku, kterým prorůstá strom, a dvou židlí, tedy LAVIČKA Václava Havla? Ve spojení projekt Lavička Václava Havla bychom asi psali velké písmeno ve smyslu názvu projektu. Nejsme si ale jisti u věty: Dnes byla v Praze slavnostně odhalena další LAVIČKA Václava Havla.

Doporučujeme zápis *lavička Václava Havla*. Slovo *lavička* je obecné pojmenování, podobně jako třeba *socha Svobody*. (I když odhlédneme od této analogie, pro malé písmeno hovoří i fakt, že laviček je více, nejde tedy o jedinečný předmět.)

5 Nemocnice Na Bulovce, nebo Nemocnice na Bulovce?

V současné době se často píše o Nemocnici Na Bulovce, ale i o Nemocnici na Bulovce. Zajímalo by mě, jak je to správně.

Náležitý je zápis *Nemocnice na Bulovce*. Nemocnice totiž dostala jméno podle ulice, která se jmenuje Bulovka, nikoli Na Bulovce. Pouze pokud by se hypoteticky jmenovala podle ulice Na Bulovce, bylo by náležité psát velké písmeno i v názvu nemocnice.

6 mít pět hodin spánku

Prosím o odpověď, zda je věta (on) měl pět hodin spánku (ve významu ‚spal pět hodin‘) spisovně česky.

Váš dotaz se netýká ani tak spisovnosti, jako spíš stylistiky. Věta *měl pět hodin spánku* je rozhodně neobvyklá a nemá stejně neutrální význam jako *spal pět hodin*. Hypoteticky by ji šlo využít např. pro vyjádření situace, že někdo spáčovi „přidělil“ právě pět hodin na spaní: *Měl pět hodin spánku* (na to, aby dohnal spánkový deficit). Pokud však chcete vyjádřit obyčejné *spal pět hodin*, nepovažujeme formulaci *měl pět hodin spánku* za vhodnou.

7 ÚSTŘEDNÍ krizový štáb

Chtěl bych se zeptat na název ústřední krizový štáb. Je možné ho psát s velkým i malým ú? Podle stránek vlády ČR jde o pracovní orgán, který spadá pod Bezpečnostní radu státu. Na této úrovni je tam uvedeno několik výborů, které píšeme běžně s malým v. Kterou variantu byste upřednostnili vy? Jsou možné obě?

V tomto případě jde o pojmenování tzv. organizační složky, a proto je možné psát jak malé, tak velké písmeno. Třebaže je možný dvojí způsob psaní, přikláněli bychom se spíše k malému písmenu.

8 Mauglí

Poradíte mi, podle jakého vzoru se skloňuje jméno Mauglí? Nikde jsem tuto informaci nenašel.

Jméno *Mauglí* skloňujeme stejně jako například české jméno *Jiří*, používáme takzvaného zájmenného skloňování. Paradigma tedy vypadá následovně: *Mauglí, Mauglího, Mauglímu, Mauglího, Mauglí, Mauglím, Mauglím*.

Pro tento druh informací doporučujeme vyzkoušet také naši Internetovou jazykovou příručku, konkrétně oddíl Skloňování osobních jmen nacházející se ve výkladové části IJP.

9 čárka před a

Prosím o radu, zda se píše čárka v druhé větě za slovem usmívali. Málo jsme se na sebe usmívali(,) a teď chodíme se zahalenými tvářemi a nevidíme si na ústa.

V tomto případě spojka *a* spojuje věty ve slučovacím poměru, a proto bychom čárku nepsali (*Málo jsme se na sebe usmívali a teď chodíme se zahalenými tvářemi...*). Toto řešení považujeme za primární. Zároveň však nelze vyloučit ani možnost, že spojka spojuje věty v poměru odporovacím – s ohledem na to by tedy bylo obhajitelné i psaní čárky (*Málo jsme se na sebe usmívali, a teď chodíme se zahalenými tvářemi...*).

10 připraven(a), nebo připraven/a?

Rád bych se zeptal, jestli pro následující styl existuje v češtině nějaká ustálená forma zápisu, nebo jde jen o preferenční záležitost. Píšeme Jsi připraven(a) zažít dobrodružství, nebo Jsi připraven/-a zažít dobrodružství?

V češtině se používají pro genderově korektní vyjadřování oba způsoby zápisu, tedy jak závorka, tak lomítko, jde opravdu hlavně o preferenci, případně posouzení vhodnosti vzhledem k celému textu. Podle našich informací se lomítko používá častěji, užití závorky je ale rovněž zcela v pořádku. Dovolíme si jen upozornit, že pokud se rozhodnete použít v textu lomítko, není vhodné připojovat před *a* spojovník, správně by byla varianta *připraven/a*.

11 skloňování termínu covid-19

Jak mám skloňovat covid-19?

Jednou z možností, jak název *covid-19* ohýbat, je využití opěrného podstatného jména „nemoc“; pak v textu skloňujeme jen toto opěrné jméno a název onemocnění zůstává v nominativu jmenovacím, např.: *s nemocí covid-19, bez nemoci covid-19* apod. Přestože je název obsahující spojovník a číslici pravopisně netypický, jeho skloňování to nebrání. Vzhledem k zakončení se řadí ke vzoru „hrad“: *s covidem-19, bez covidu-19*.

12 shoda u slova osoba

Jaké -i/-y napíšeme ve větě Dospělé osoby dohlíželi- na děti, které dělaly nebezpečné pokusy?

Podmětem první věty jsou *osoby*, tedy podstatné jméno ženského rodu, náležitá shoda je tedy: *Dospělé osoby dohlížely na děti, které dělaly nebezpečné pokusy*.

13 koronavirus

Skloňujeme koronavirus bez koronavirusu, nebo koronaviru?

S termínem *koronavirus* by se mělo zacházet stejně jako s podstatným jménem *virus*, klíčové je totiž jeho zakončení. Slovo *koronavirus* lze proto skloňovat dvěma způsoby: jednak odtržením koncového *-us* a přidáváním pádových koncovek k základu slova (*koronaviru, koronavirem* apod.), jednak mechanickým připojováním pádových koncovek k celému základnímu tvaru (*koronavirusu, koronavirusem* apod.).

14 epicentrum

Je z významového hlediska správné mluvit o epicentru výskytu viru?

Je pravda, že doposud zachycovaly slovníky u hesla *epicentrum* pouze významy spojené s ohniskem zemětřesení nebo se středem jaderného výbuchu. Zároveň je však naprosto přirozené a běžné, že se významy slov postupem času v souvislosti s novými skutečnostmi a potřebami posouvají a jejich užití se proměňuje. V tomto případě jde o typický doklad aktualizace jazyka užívané v médiích, která vznikla pomocí jisté metafory.